

Ivanka Klemenčič: Politika in ženstvo.

Živimo v dobi politike, v dobi, ko politika globoko posega v vse naše življenje. Obrni se kamor hočeš, povsodi zadeneš na politiko. Le malo pogledjmo. Kdo je kriv, da smo Slovenci in Hrvati kot narod zatirani v uradu, šoli in vsem drugem javnem življenju, kjer ima govoriti država? Nemško-madžarska politika, ki ima pri nas in na Ogrskem še vedno premoč nad Slovani. Kdo je bil kriv, da je kmečki stan začel hirati in bil že na robu propada? Liberalno-kapitalistična politika, ki je v parlamentu prejšnjega volilnega zakona imela vso moč v rokah. Kdo pomaga sedaj kmetu zopet na noge? Zopet politika, in sicer politika na podlagi splošne in enake volilne pravice izvoljenih kmečkih zastopnikov. Ista liberalno-kapitalistična politika je za krivila neizmerno bedo delavstva, katerega je na milost in nemilost prepustila močnejšemu, t. j. kapitalistu. In zopet je socialna politika, ki skuša delavca iztrgati iz oblasti brezsrčnega kapitalista in ga z zakoni ščititi pred njim. Kdo je kriv draginje? Zopet politika, ki nagiba odločujoče kroge, da ščitijo privilegije kapitalistov in ne dopuste, da bi tem ljudem le las z glave padel. Pa tudi v parlamentu samem imajo kapitalisti še veliko moč. Politika, in sicer predvsem zunanja politika, ki se v obče vodi preko ljudstva, ki se vanjo ne sme vtikati drugače, kakor da jo hvali, čeprav ravno ono nosi zanj največ krvnih in denarnih žrtev — politika je kriva, da smejo kartelisti odirati ljudstvo kolikor hočejo. Da, politika se ne ustavi niti pred največjimi svetinjami: pred vero in bogoslužjem. To nam jasno priča zgodovina, zlasti pa najnovejše izpremembe v tem oziru na Francoskem in Portugalskem, pa tudi poizkusi v našem parlamentu, o katerih je poročalo naše časopisje.

Vse naše javno življenje, od katerega je pa v marsikaterem oziru tako zelo odvisno tudi naše zasebno življenje, ureja, podpira ali pa ovira politika. Več ali manj je bilo sicer vedno tako, glavni razlogček je le v tem, da so v prejšnjih časih imeli vso politiko v rokah posameznih mogočnikov in takojmenovani višji stanovi, ljudstvo pa je moral samo trpeti in tiho biti. Danes je stvar precej drugačna. Danes ima zakonodajci, pri postavitvah, ki so takorekoč ekstrakt politike, precej močno besedo že tudi ljudstvo po svojih poslancih. Njegova beseda se je zlasti uveljavila pri nas po zaslugi S. L. S. V državnem zboru pa ljudstvo še davno nima

tiste moči, ki mu gre. Zato tudi naša zunanja, naša narodno-gospodarska in splošna notranja politika še ne hodi povsem tista pota, ki bi bila ljudstvu po mislih pa tudi v korist države kot take. Tu bo treba še krepko pritisniti.

Sedaj pa vprašamo: Ali se politika tudi žensk kaj tiče, ali je tudi zanje važna?

Odgovorim z drugim vprašanjem: Kaj pa je pravzaprav politika? To je umetnost, kako za državo, narode in posamezne stanovse doseči kar največjo dobrobit. In kdo tvori državo, narode, stanovse? Prebivalstvo, državljani, ljudstvo, stanovse pa posamezni deli ljudstva. Kdo pa tvori prebivalstvo, ljudstvo? Ali morda sami moški? Nikakor ne, marveč moški in ženske skupaj. Kjer se gre torej za dobrobit države, narodov ali stanov, so z moškimi vred vselej prizadete tudi ženske, bodisi posredno kot matere, žene in sestre ali pa neposredno kot samostojne gospodinjice, delavke in izvrševalke različnih poklicev. Zato je čisto naravno, da so se ženske povsodi v tisti dobi začele probujati in zahtevati tudi zase pravic, ko so razmere za cel narod, celo ljudstvo postale neznosne ter se je zato dvignilo, da si pribori mesto pri političnem krmilu države. S splošnim ljudskim gibanjem gre žensko gibanje za dosego vseh državljskih in političnih pravic.

Kakšno stališče pa je široka javnost zavzela nasproti ženskemu vprašanju in ženskemu gibanju? Moški — pa tudi večina žensk — so iz početka imeli za to le zasmeh in grajo. Ženskega vprašanja ni, so rekli, razen v glava prismojenk, ki nosijo ostrizene lase, kade in čikajo; poštena ženska naj se giblje le v kuhinji in otroški sobi, pazi naj, da otroci ne bodo hodili raztrgani, da mož ne bo imel potrganih gumbov in da mu ne prinese na mizo prismojene jedi. To je zanje, vse drugo kakor višjo izobrazbo in zlasti politiko pa naj pusti v miru.

Tako so rekli, tako je bilo splošno mnenje. Toda pri tem ni ostalo, kajti razmere so močnejše kakor predsodki in poderi vse, razen onega, kar temelji na večnih načelih.

Gospodarske razmere so z neizprosno silo tirale in še tirajo žensko iz kuhinje in doma, celo od otrok, ven v svet, da si sama zasluži svoj vsakdanji kruh ali pa možu pomaga skrbeti za družino. Marsikdo, ki je bil ali bi bil nasprotnik ženskega gibanja, na vse pretege išče dela ali službe za svojo hčer tudi ondi, kjer so dotle bili vedno le moški, kakor n. pr. v pisarnah. Sila pač kola lomi. Stariši po mestih, ki svojim hčeram nimajo kaj dati za doto

in se zato boje, da jih ne bodo mogli dobro ali sploh ne omogočiti, vendar bi jim pa radi zagotovili boljšo bodočnost, z veseljem pozdravijo vsako novo priliko za višjo šolsko izobrazbo deklet.

Tako se ženskemu gibanju pridružujejo vedno širši sloji in v isti meri se tudi ženstvu odpira pot do splošne šolske in strokovne izobrazbe in obenem razne nove službe. Ogromno število žensk si že služi samostojno svoj kruh v skoraj vseh gospodarskih panogah: na kmetih, v industriji, v trgovini, poštah in železnicah in drugih javnih in zasebnih uradih in poklicih. Le žal, da se izkorišča sila razmer in žensko delo slabše plačuje nego moško, iz česar nastaja umazana konkurenca žensk proti moškim. Temu bi se dalo odpomoči le s tesno in obširno organizacijo. Najhitreje in najuspešneje bi šlo, če bi moški sprejeli ženske stanovske tovarišice kot polnopravne člane v svoje stanovske in strokovne organizacije, ali bi ženske in njih organizacije vsaj na ta način podpirali, da bi potom svojih organizacij zahtevali zanje enako plačilo. S tem bi le sebi in skupnosti koristili.

Rekli smo, da ogromno število žensk same služijo svoj kruh. Mnoge plačujejo tudi davek, bodisi obrtni, osebno-dohodninski ali kak drug direktni davek. Še več pa pridejo v poštev kot odjemalke raznega blaga, raznih potrebščin in s tem kot plačnice indirektnih davkov. Saj je znano, da pri stvari, ki jo kupimo, plačujemo indirektno davke, ki so bili drugim direktno naloženi, ki jih pa potem prevale na rame odjemalcev. Kdor pa sam zase skrbi in plačuje davke — temu gredo tudi državljanske in politične pravice, saj ravno s tem, da samostojno skrbi zase in odrajuje tudi svoj prispevek za skupne potrebe, — dokazuje, da je tudi duševno samostojen in sposoben te pravice prav in pametno izvrševati. Teh pravic pa tudi nujno potrebuje, da se more uspešno boriti za svojo stanovsko dobrobit.

To je tako jasno in tako očitno, da mora spričo tega utihniti tudi najhujši načelni nasprotnik javnih ženskih pravic. In res se po vseh državah opaja, kako se iz zakonodaje počasi trebiijo določbe, ki so za samostojnega, zrelega človeka nedostojne, ki postavljajo žensko v isto vrsto z mladoletniki in umobolniki. Sem spadajo n. pr. določbe, da ženske ne morejo biti kot priče pri testamentih in javnih listinah; da ne morejo biti varuhinje — jero bi, da, da se celo njihovim lastnim otrokom postavi sovaruh, če mož umrje; dalje da ne morejo biti kuratorice itd. Tudi dedno pravo vsebuje za

ženske silno krivične določbe. Vse to so v večini držav že odpravili, avstrijska vlada je pa tudi že vložila zakonski načrt, s katerim se te krivice odpravijo in nadomeste s pravičnejšimi določbami. O vsem tem je že obširno pisal »Domoljub« in bi bilo le želeto, da bi naše ženstvo upoštevalo njegov opomin ter na shodih zahtevalo, da se zakon čim preje sklene.

Sedaj se pa obrnimo na politično polje. Tudi tu vidimo povsodi več ali manj nagel preobrat v korist ženskih političnih teženj. Po mnogih državah imajo že aktivno volilno pravico v občinskih zastopih, ponekod smejo tudi izvoljene biti, kakor n. pr. na Švedskem in Norveškem. Na Finskem sede ženske tudi v deželnem zboru. V Avstriji volijo le ženske, ki plačajo zemljiški ali obrtni davek in sicer po pooblaščenih; le v Ljubljani in Dunajskem Novem mestu smejo same voliti. Tudi v trgovske in obrtne zbornice, delavske zastope, razsodišča, bolniške blagajne in podobne ustanove imajo že ženske marsikje volilno pravico.

Sploh je vsepovsod opaziti, kako se ženskam odpirajo vrata v vse zakonodajne in stanovske zastope, dasi se to ponekod bolj počasi vrši, kakor n. pr. zlasti v romanskih državah, potem na Ruskem, v Nemčiji in Avstriji.

Pa še neki drug pojav opazimo na političnem polju: Potezanje različnih političnih strank za sodelovanje ženstva. Ko so v Nemčiji leta 1908 napravili prvi korak k politični ravnopravnosti ženstva s tem, da so shodni in društveni zakon spremenili tako, da je ženska v tem oziru popolnoma enakopravna z moškimi, so se s tem okoristile predvsem razne politične stranke, ki so pozvale ženske k sodelovanju, posebnost za časa volitev. In ženske so pokazale, da strankarsko disciplino in volilno agitacijo prav dobro razumejo, kakor tudi da so zmogljive velikih žrtev za politična načela.

Tudi pri nas v Avstriji in v naši ožji kranjski domovini se vse stranke potezajo za sodelovanje ženstva — posebno ob volitvah. In reči smemo, da se je ravno slovensko ženstvo v političnem boju sijajno obneslo in dokazalo, da je zrelo za politične pravice — mnogo bolj zrelo nego tisti moški prištaši neke politične stranke, ki so v Ljubljani na nezaslišan način napadli učiteljice redovnice, ko so prišle, da izvrše svojo volilno pravico in dolžnost.

Dasi v Avstriji še nimamo v zakonu določenih shodnih in društvenih pravic za ženske, in ženske ne smejo biti članice političnih društev, vendar je danes tudi slovensko ženstvo že po-

J. Jørgensen: Naša ljuba Gospa Danska.

Zaman je torej upal, da bi bil poklican v redovniški stan ali celo kakemu redu pokazal nova pota! Da bi izvršil kaj takega, da bi nosil težki križ redovniškega stanu, zato je bilo treba močnejših ram! Njegovim razvajenim udom bi redovniška halja le premalu postala težka, in nekega dne, ko bi minilo prvo navdušenje in prve sladkosti, ko bi se vse prijetno izpremenilo v vsakdanjo dolžnost, — takrat bi strl neprijetne vezi — in potem bi bil še nesrečnejši kakor prej . . .

Herman Ronge je bil bolj razprt sam s seboj kakor kdaj prej . . .

Proti jutru je zaspal in sanjal. Zdelo se mu je, da je ležal kakor navadno in v postelji bral — nato pa zaspal, ne da bi bil ugasnil luč. Naenkrat se prebudi, močna luč in čudna bolečina sta ga zdramili — plane pokonci — vsa postelja je bila v plamenu . . .

Z velikim, obupnim skokom je bil naenkrat sredi sobe. Toda ogenj se je bil prijel že njegove nočne obleke in naenkrat je bila vsa v plamenu. V bla-

zni grozi poizkuša z rokami zadušiti ogenj in raztrgati goreče kose raz sebe. Toda ko slači srajco čez glavo, zaplola ogenj močnejše in srditeje in mu vname lase in brado. Hoče poklicati Kirchheima, ki je tik njegove celice. Toda glava mu je vsa povita v goreče platno in volno in ko odpre usta, se vsuje vanje pepel in smrdeč dim. In kakor strela mu pade v dušo: »Ti si obsojen, da umrješ, zdaj, tu, ta trenutek, obsojen, da umrješ brez kesanja, brez pokore, brez duhovnika, brez zakramentov, v obupanju in grozi! Ti si obsojen, da umrješ in se sam gledaš in groziš nad samim sabo — obsojen, da umrješ sredi svojega bogastva, svoje samohotnosti, svojih grehov!«

Tu je zatrepetal Herman Ronge od glave do nog — zatrepetal in se prebudit v postelji zdrav, le z mrzlim potom je bil pokrit. Krog njega je bila trda noč, toda v trenutku, ko se je prebudit, se mu je zdelo, da je videl žarečo podobno, ki je koj izginila; zdelo se mu je, da je videl svojo glavo vso v groznem plamenu.

X.

Herman Ronge je bil v položaju, ki ga imenuje blažena Angela Folinska:

»Duša vidi grozno nasprotje med sabo in Bogom. Vidi svoj padec.« In odgovor, rešitev na to? »Hotel sem biti uboga in si nisem pridržala ničesar drugega kakor samo najpotrebnejše.«

Te besede, s katerimi je svetnica označila svojo vdanost Bogu, so se glasile kakor sodba Hermana.

Tudi on se je hotel pokazati ljudem kot revež in hotel, da ljudje občudujejo njegove neokrašene stene, a drugače je živel kot bogatin, v resnici ni poznal zase drugega kakor visokost in veselje. Igral je ubožca samo na papirju in v dvoranah, ki so bile polne poslušalcev, a nikoli se ni domislil, da bi bil stopil v tovarno svojega očeta in povprašal, kako žive možje, katerih delo je preživljalo in oblačilo njega. Na cesti je komaj poznal tovarniške vozove. In zdaj je prišel tu sem, da bi se igral menih; zdaj je prišel tu sem, da napaja svoje čute z lepoto obredov, mesto da bi premišljeval samega sebe in da bi začel živeti novo življenje v odpovedi, samozatajevanju in delu za ljudstvo. Ah, ali v njem ni ničesar dobrega? Ali mora vedno biti samo človek, ki uživa, kljub temu, da se je izpreobrnil, kljub svojem katolicizmu,

kljub svoji pobožnosti? Ali je vse samo zlorabljal?

Naenkrat ga je obšel grozen strah; spomnil se je tistega dne, ko je vstopil v katoliško cerkev; navdalo ga je bilo grozno čustvo, da ne veruje. Spomnil se je tolažila očeta Gregorja; toda kaj ko bi ga oče Gregor ne bil razumel, ali ko bi ga oče Gregor ne bil hotel razumeti, ko bi bil ta samo vesel, da je pridobil cerkvi novega uda.

Dvom za dvomom je vstajal v njegovi duši. Kakor splašena zver, je tekal po svoji celici gor in dol. Čutil je, kakor da bi ne bil nikdar v življenju resno mislil, kakor bi bilo vse njegovo življenje sama laž v različnih oblikah. Znal je klečati in sklepati roke in obračati pogled na križ, znal je v cerkvi pri maši globoko skloniti glavo, mogel je o sebi verjeti, da veruje, toda svojega starega človeka ni mogel sleči, svoje notranjosti ni mogel prenoviti, ni mogel obleči človeka resnice in pravičnosti. Zato ni mogel odgovoriti Elzi Wügg na njeno pismo, zato ni našel nikjer v življenju mesta zase; kajti v srcu ni bilo prepričanja, ni bilo trdnega otroškega zaupanja v nebeškega Očeta, da ne bilo volje, ki bi mu darovala sebe.

člane, je odvisno od krajevnih razmer. Sprejeti se morajo samo člani, o katerih je gotovo, da se dolgo ne bodo preselili kam drugam. Pri delavcih, ki so letos tu, drugo leto drugod, se vsprejem ne da zagovarjati, ker bi jih morala potem zadruga izključiti. V splošnem so delavci primerne kredite, ki so jim jih zadruga dovoljevale, dobro in pametno porabili. Kredit se je dovolil delavcu, ki mu je poginila krava, da je mogel kupiti drugo; posojilo se je dalo delavcem očetom za nakup zemljišča za sinove in zaupanje se ni varalo v nobeni smeri. Ravno to, da so zadruga posojale delavcem, če so bili znani kot pridni, zanesljivi, zaupanja vredni ljudje, je bila za te zelo velika korist, ker bibili drugod zelo težko dobili posojilo. Pogosto iščejo delavci posojilo, da bi gospodarsko napredovali in postali samostojni. Ena najvažnejših združnih ustanov so po svojem mnenju zadruga za vnovčenje živine, ki bodo važne zlasti za delavstvo na vzhodu. V tem oziru smo imeli izkušnje na Pomorjanskem, tam imamo dokaze, da se na Pomorjanskem ogrevajo za take zadruga zlasti delavci in mali posestniki. Kar tiče prodaje drugih izdelkov, bi prišla v poštev še jajca in perutnina; to pa so majhne ustanove, ki bi bile primerne le za posebne krajevne razmere in ki jih tu ne ujem obširneje obravnavala.

Pravnik.

1. Obnovitev delavske pogodbe na podlagi starih pogojev. 2. Ako se delavec brani delati pod nadzorstvom določenega mu predelavca, je smatrati to za pogojno razrušitev delavskega razmerja. Tožba nekega dninarja na plačilo mezdne odškodnine po 36 K je bila iz sledečih razlogov zavrnjena: Tožbeni zahtevek ni upravičen. Na podlagi soglasnih navedb obeh strank smatra sodišče za dokazano, da je tožnik delal pri tožencu (sodarskem mojstru) kot dninar od 25. majnika leta 1907 do 13. majnika 1911, nadalje, da se je naznanil tožniku delavni red, ki je obstojal v toženčevem podjetju in glasom katerega v podjetju toženca ni obstojala nobena odpovedna doba, potem, da je tožnik dne 13. majnika 1911 brez odpovedi izstopil iz službe ter se je s tožencem dogovoril, da ga toženec, če se hoče v delo vrniti zopet sprejme v službo in slednjič, da se je tožnik dne 28. avgusta 1911 javil pri tožencu

za delo in ga je ta tudi sprejel v delo. Tožnik sara navaja, da se pri vstopu v službo ni nič dogovoril glede službenih pogojev. Toženec pa trdi, da je tožniku izjavil, da ostane tako kakor preje. Sodišče ni smatralo za potrebno ugotoviti jeli toženec res tako izjavil ali ne, ker iz navedenih okoliščin izhaja, da sta stranki, ker dne 28. avgusta 1911 nista sklenili nobenega izrecnega dogovora, v smislu dne 13. majnika sklenjenega dogovora, sklenili delavsko pogodbo pod istimi pogoji, kakor so preje obstojali. (§ 863 o. d. z.) in torej pred vsem tudi sedaj ni obstojala 14-dnevna odpovedna doba. Ne glede na to pa je sodišče nadalje tudi smatralo za potrjeno, da je toženec dne 20. septembra 1911 tožnika izrecno vprašal, če hoče delati in je tožnik izjavil, da pod predelavcem N. na noben način ne bo delal, pač pa pod katerim drugim. S tem pa je tožnik predlagal takojšnjo razrušitev delavskega razmerja pod pogojem, da toženec njegovi zahtevi, delati pod katerim drugim predelavcem, ne ugoditi. Toženec je nato s tem, da je tožniku prinesel delavsko knjižico in mu izplačal mezdo za čas, ko je bil v delu, pokazal, da se strinja z njegovo ponudbo po takojšnji razrušitvi delavskega razmerja. Službeno razmerje je torej bilo končano v sporazumu z obema strankama. Ni torej podan noben razlog, ki bi opravičil tožnikovo zahtevo po odškodnini v smislu § 84. obrtnega reda.

Okno v svet.

Obleka, vredna 1,450.000 K. V Los Anglosu v Kaliforniji je neka Klara Baldivin prišla v gledališče oblečena v obleko, ki je stala 1,450.000 kron! Tako mečejo bogataši in bogatašnje denar vun. Je li čuda, da socilna beda vedno strašnejša postaja?

Carino na živila je iz svojega programa črtala stara, še vedno mogočna angleška konservativna stranka. Tudi Združene države nameravajo odpraviti carino na več predmetov in jo pri drugih zdatno znižati.

Pomnožitev nemške armade. V ponedeljek, dne 7. t. m. je nemški državni kanceler nemškemu državnemu zboru predlagal, da naj se nemška armada, ki je že zdaj za rusko najmočnejša na svetu, pomnoži še za 4000 častnikov, 15.000 podčastnikov in za 117.000 vojakov. Nemška armada bo štela, ko

se ta predloga vzakoni, ob miru 828.000 mož. Pomnožitev bo stala in sicer izdajo za vpeljavo 1,000.000 mark, vsako leto pa 1,200.000 mark več kolikor so dozdaj za nemško armado izdajali. Nemški državni kanceler v svojem govoru, s katerim je zahtevo vojne uprave utemeljeval, ni nič skrival, da se Nemčija zato tako hudo oborožuje, ker se Slovanov in Francozov boji in ker je po zmagi balkanskih krščanskih držav moteno ravnotežje velesil v Evropi.

Umori in smrtne obsodbe v Prusiji. V »napredni« Prusiji je bilo umorjenih in ubitih v »najnaprednejši« državi na svetu, Prusiji, 734 oseb, rabelj je pa obglavil 19 zločincev. V zadnjih petih letih je rabelj v Prusiji obglavil 85 oseb, med njimi 4 ženske. V zadnjih desetih letih je bilo v Prusiji umorjenih 7285 oseb, rabelj je pa v tem času obglavil 158 oseb, med njimi 11 žensk.

Izdajatelj: Miha Moškerc, odgovorni urednik
Jožef Gostinčar. — Tisk Katoliške Tiskarne.

Tovarne za asbestskrilj „ZENIT“
družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši
krovski material
Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

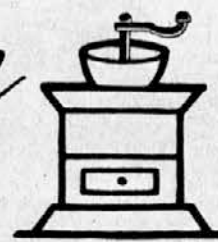
Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.
F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavio,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov,
zavratnikov, volne, bombaža, sukanca itd.
Predtiskanje in vezenje monogramov in
vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

*Pravi: Franck's kavnim mlinčkom
najbolji pridatek za kavo!*

sl ba y 2806, 1:111 A

Tovarniška znamka.

— 60 —

no razmnoževati slike, ki so bile napravljene fotografskim potom, in ako se namerava trgovati z njimi (Min. odlok 9. febr. 1870, št. 351.)

Fotografiranje portretov je rokodelski obrt. (Ukaz trg. min. 12. decembra 1911, drž. zak. št. 226.) — Fotografski obrt je svoboden obrt, pač pa se zahteva koncesija za trgovino s fotografijami. (Odlok drž. ministrstva, 27. aprila 1864, št. 7653.)

Prim. tudi § 21. obrtnega reda in glede posebnih zahtevkov ob nastopu tega obrta § 23.

K št. 3. Prevažanje oseb v omnibusih, ki redoma vozijo med hoteli in kolodvori, je smatrati za periodično prevažanje in je zato podvrženo koncesiji. (Upr. sod., 5. aprila 1894, št. 45556.) — Semkaj spadajo tudi podjetja, ki prevažajo ljudi v motornih vozovih.

K št. 4. Ako ima kdo kot lastnik kake gostilnice takozvane omnibuse za železniške potnike, tedaj je to poseben obrt, za katerega je treba koncesije. Prevažanje s hišnimi ekvipažami, ki ne stoje na javnih prostorih, pa je svoboden obrt. (Min. za notr. stvari, 12. aprila 1873, št. 1470.)

Določitev stojališča za prevoznike na javnih prostorih ne spada v samostojni delokrog občine, ampak je obrtnopolicijska zadeva. (Upr. sod., 2. oktobra 1897, št. 11.051.)

Oni posestniki, ki po končanem poljskem delu tekom krajše dobe iščejo postranskega zaslužka s tem, da prevažajo osebe ali premog, kamenje itd. le od časa do časa, in je kmetijstvo njihov glavni zaslužek, niso primorani prijaviti obrt kot prevozniki. Dolžni so prijaviti obrt le tedaj, če ga izvršujejo redoma. (Min. za notr. stvari, 25. avgusta 1881, št. 11.412.)

V smislu zakona je ladjeplovstvo tedaj koncesijoniran obrt, če se vrši po notranjih vodah in če ni parobrodno podjetje. Morsko ladjeplovstvo in parobrodna podjetja ne spadajo med obrt. (Razglasni patent k obrtnemu redu, člen V., črka l in m.)

Za plovljenje po Savi velja ukaz trgovinskega ministrstva sporazumno z min. za notranje stvari in s poljedelskim ministrstvom ter s kr. ogrskim ministrstvom za javna dela in komunikacije z dne 2. maja 1883, št. 9115, (dež. zak. štajerski, št. 7, eks. 1883; kranjski dež. zak. št. 12, eks. 1887). Za plovljenje po tej reki med Beričevim na Kranjskem in štajersko - hrvaško mejo je potreba, da imajo vozniki brodov in plavov broderski patent, katerega napravi politično okrajno oblastvo na podlagi tozadavnega izpita. Izpit za broderskega voznika se dela pri stavbinskem oddelku političnega okrajnega oblastva, in sicer za vožnjo po enem delu Save, ali za vso Savo, ali pa za Savo in Donavo pod izlivom Save. Broderski patent se izda za ono črto, za katero se je napravil izpit.

— 57 —

c) Pri koncesijoniranih obrtih.

§ 15.

Koncesijonirani obrti.

Ti obrti se proglašajo za koncesijonirane:

1. vsi obrti, ki se bavijo z mehaničnim ali kemičnim razmnoževanjem slovstvenih ali umetniških izdelkov ali pa tržijo z njimi (tiskarne za knjige, na baker, jeklo, les, kamen in enake vstevši stiskalnice, gonjene z nogo, potem knjižarne, tudi starinske (antikvarske) knjižarne, prodajalnice umetnin in muzikalij);
2. podjetja posojevalnic za take izdelke in čitalnic (bralnih kabinetov);
3. podjetja občasnih prevažanj oseb;
4. obrti onih, kateri imajo na javnih mestih pripravljena vozila za ljudi vsakomur v rabo, ali pa ponujajo osebne službe (kot sli, nosači i. e.);
5. brodniski (plovski) obrt po notranjih vodah;
6. obrt stavbinskih mojstrov, kladezarjev, zidarjev, kamnosekov in tesarjev;
7. obrt dimnikarjev;
8. obrt trebilcev smradnikov (kanalov);
9. obrt konjedercev;
10. nareja in prodaja orožja in streliva;
11. nareja in prodaja ognjarskih tvarin in izdelkov ter raznesil;
12. starinarstvo;
13. zastavljalniški obrt;
14. pripravljanje strupov in izdelovanje tvarin in preparatov, ki so namenjeni za zdravlila, in prodajanje obojih, kolikor to ni izključno pridržano lekarnarjem; dalje izdelovanje in prodajanje umetnih rudninskih voda;
15. gostilničarski in krčmarski obrti (§ 16 do 20) vstevši točenje in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač, katero ureja poseben zakon (zakon z dne 23. junija 1881 l. drž. zak. št. 62);
16. obrtovna nareja in prodaja in točenje umetnih vin in poluvin (zakon z dne 21. junija 1880. l. drž. zak. št. 120) in ministrstveni ukaz z dne 16. septembra 1880. l. (drž. zak. št. 121);
17. polaganje plinovodnih cev, urejanje svečave in uvajanje vode;
18. obrt narejanja in popraviljanja parnih kotlov;

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladni in
Moč! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/2 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karna Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 109.
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 25, Radetzkypfatz št. 4.
V Gradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Potniki v Ameriko
Najboljše, najhitrejše, po ceni in
varnosti potovati naj se obrnejo
na
Simona Kmetetka
v Ljubljani Kolodvorske ulice 28.
Kotvarstvu Pojasnula daje se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana

Stari trg št. 9.
Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi spe-
cialist za
očala in
šepalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročilu
in zdravn-
iških pred-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
jo veliko
izburo
strokov-
njaško pravilno izdelanih toplomerov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni
po najnovejšem sistemu z električnim obratom urejeni delav-
nici in je ogled iste mojimi cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zahtevajte cenik.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljivo in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, steklenica 50 v.
Ribe olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, steklenica 60 v.
Tinktura za želodec, o vavalno in želodec krepljivo
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepljivo sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

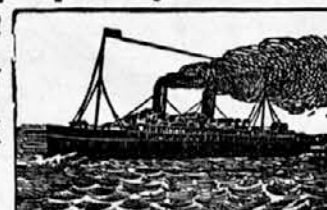
Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v

New-York

francoska prek-
morska družba.

Veljavne vozne liste (šifkarte) za francosko linijo iz
Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni

In brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetške posojilnice“

ED. ŠMARD

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporočajo se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

IVAN JAX IN SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporočajo svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta št. 6

prilijče v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 3/4 0/0

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4-75 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalažanje po
pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

— 58 —

19. obrt narejanja igralnih kart;
20. podkovstvo;
21. obrt pokončevanja podgan, miši, škodljivih mrčesov in ena-
kega s strupovitimi sredstvi;
22. obrtovo posredovanje služb in mest (§ 21 a do 21 f);
23. podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21 g).

Ukazi, doslej izdani na podlagi § 24., s katerim se je za posa-
mezne obrte zahtevala koncesija, ostanejo v veljavi, dokler se even-
tualno ne izpremeje (§ 24).

Po § 24. o. r. ima trgovinski minister oblast, da iz javnih ozirov
razglasi tudi kakšne druge obrte za dopuščene razum teh, ki so v
§ 15. o. r. imenoma naštet. Za koncesionirane so se poleg poprej
imenovanih pozneje še razglasili sledeči obrti:

1. Po obrtno se vršče izdelovanje naprav za prirejanje in
prevod elektrike. (Min. odredba, dne 25. marca 1883, drž. zak.
št. 41.)
2. Trgovina s cunjami v obmejnih krajih na
Češkem, Moravskem, v Šleziji in Galiciji, na Gornjeavstrijskem,
Salcburškem, Tirolskem in Vorarlberskem. (Min. naredba, 28. avg.
1884, drž. zak. št. 143.)
3. Informacijske pisarne za pojasnila o kre-
ditnih razmerah raznih tvrdk. (Min. naredba, 20. julija
1885, drž. zak. št. 116.)
4. Zobotehniški obrt. (Min. naredba, 20. marca 1892,
drž. zak. št. 55.)
5. Potovalne pisarne. (Min. naredba, 23. nov. 1892, drž.
zak. št. 181.) Potovalne pisarne se smejo baviti s prodajanjem voznih
listkov za železnice, ladje itd. Prepovedano pa jim je, vahiti izse-
ljence ali kakorkoli izseljevanje podpirati.
6. Obrtno izdelovanje užigal. (Ukaz trg. min. z dne
24. maja 1909, drž. zak. št. 81.)

Vsled zakona z dne 13. julija 1909, drž. zak. št. 119 se ne sme
več beli ali rumeni fosfor rabiti za narejanje vžigalic. Taka užigala,
ki so narejena z uporabo belega ali rumenega fosforja, se ne smejo
v trgovinah prodajati ali sicer spravljati v promet. V tem zakonu
se je tudi dalo trgovinskemu ministru pooblastilo, da sme z ozirom
na zdravje ali varnost delavcev prepovedati uporabo užigalnih in
mazalnih mas za obrtniško izdelovanje užigal.

7. Obrtniško obratovanje vkladanja zemelj-
skega olja in naprav za cevovod zemeljskega olja,

— 59 —

toda z omejitvijo na Galicijo. (Ukaz trg. min. z dne 16. sept. 1909,
drž. zak. št. 143.)

8. Obrt onih, ki na nejavnih prostorih ponu-
jajo osebne službe (kot sli, nosači, spremljevalci in podobno).
(Ukaz trg. min. z dne 14. septembra 1911, drž. zak. št. 187.)

9. Izdelovanje sodavice. (Ukaz trg. min. z dne 29. no-
vembra 1910, drž. zak. št. 212.)

Da sme kdo začeti ta obrt, se zahteva poleg izpolnitve splošnih
pogojev, da je zanesljiv z ozirom na obrt, da ima pripraven prostor
za izdelovanje in da dokaže posebno usposobljenost z izpričevalom,
da je najmanj dve leti praktično delal v tem obrtu ali v kakšni
lekarni ali pri blagovnem prometu kake drogerije. Namesto tega
dokaža stopi lahko izpričevalo o uspešno dovršenem obiskovanju
obrtnih šol, enoletnih trgovskih učnih tečajev s pravico javnosti,
dvorazrednih trgovskih šol in nekaterih drugih učilišč, toda v vseh
rom na notranjo uredbo delovnih prostorov, o skrbi za snago pri stro-
teh slučajih je treba obenem dokazati, da je dotičnik delal vsaj šest
mesecev v sodavičarskem obrtu.

S tem ukazom so se določile tudi dolžnosti sodavičarjev z ozi-
jih in aparatih, o shranjevanju raznih sestavin, iz katerih se proiz-
vaja sodavica, o kakovosti steklenic, v katere se napolnjuje soda-
vica, o skrbi za varstvo delavcev itd.

Pripombe k posameznim točkam § 15.:

K št. 1. Obrti, navedeni pod št. 1 tega paragrafa, se imenujejo
navadno tiskarski obrti, za katere podeljuje koncesijo politično de-
želno oblastvo.

Delo s tiskarskimi stroji, ki se rabijo, so kot pripomoček v
kakem drugem obrtu, na primer v steklarstvu, klobučarstvu itd.,
se ne smatra kot samostojen obrt in zato se v takih slučajih ne upo-
rabljajo določbe obrtnega zakona, ampak ministrski ukaz o uporabi
tiskarskih strojev z dne 4. januarja 1859, drž. zak. št. 10. (Qdlok min.
za notr. stvari, 6. maja 1884, št. 4238.)

Tiste tiskarnice, katerih se poslužujejo nekateri obrtniki, na
primer trgovci s papirjem, knjigotržci, izdelovalci galanterijskega
blaga, izdelovalci pečatnikov, da vtiskajo v papir z izbočenimi črka-
mi imena, grbe, gesla itd., se ne smatrajo za tiskarnice v smislu
§ 327. kazenskega zakona in izdelki takih tiskarnic se ne smatrajo
kot tiskovine v smislu tiskovnega zakona.

Za svobodno obrt se smatra heliografija, če je delo podobno
fotografskemu in se za pomnoževanje ne rabijo tiskarski stroji.
(Odllok min. za notr. stvari, 12. febr. 1880, št. 19.223.) Za fotolitografi-
jo in hektografijo se zahteva koncesija, ako se nameravajo po obrt-